

IOGT-NTO:s ställningstagande i konkret civilsamhällspolitik

IOGT-NTO har en lång tradition av att samverka med det övriga civilsamhället. Detta gör vi utifrån ledorden i våra grundsatser: demokrati – solidaritet – nykterhet, men också utifrån vår vision. Vi använder civilsamhället som en arena för samarbete och för att nå ut med våra frågor. Vi menar också att vi tillsammans med de andra organisationerna i civilsamhället har ett ansvar och att vi gemensamt kan bidra till att förändra världen till det bättre.

Under de senaste åren har förutsättningarna för det civila samhället och dess organisationer genomgått stora förändringar. Sedan 2001 har frågor som rör föreningslivet ett eget politikområde: Politiken för det civila samhället, som bland annat verkar för att förbättra samverkan mellan offentlig sektor och idéburna organisationer och för att stärka de idéburna organisationernas möjligheter att påverka politiken. Samtidigt har uppmärksamheten och intresset för idéburna sociala insatser ökat i samhället. Detta betyder att mycket nu står på spel.

Vår syn på civilsamhällets organisationer och deras verksamheter är att de är aktiva och påverkar sin omgivning, deltar i verksamheten och samhället i stort. Civilsamhällets organisationer ägnar sig åt, enligt IOGT-NTO, demokrati, verksamhet och påverkan. Antingen en blandning av alla tre områdena eller med en tyngdvikt åt något håll. Ibland syftar verksamheten ”enbart” till något så viktigt som att ha roligt.

1. Gör om politiken för det civila samhället

Målet för nuvarande politiken för det civila samhället är att villkoren för det civila samhället som en central del av demokratin ska förbättras. Detta ska ske i dialog med det civila samhällets organisationer genom att utveckla det civila samhällets möjligheter att göra människor delaktiga utifrån engagemanget och viljan att påverka den egna livssituationen eller samhället i stort, stärka förutsättningarna för det civila samhället att bidra till samhällsutvecklingen och välfärden både som röstbärare och opinionsbildare och med en mångfald verksamheter, och fördjupa och sprida kunskapen om det civila samhället.

IOGT-NTO menar att civilsamhällets organisationer mycket väl kan agera välfärdsaktörer men att detta bör beskrivas inom andra politikområden – t.ex. socialpolitiken. Det är den ideella organisationen själv som ska definiera om den vill agera på välfärdsaktör eller ej, inte det offentliga. En politik för det civila samhället bör avgränsas och prioritera ett främjande av ett brett, fritt och rikt föreningsliv. Tidigare syftade den gamla folkrörelsepolitiken till att organisationerna skulle ”producera” demokrati och socialt kapital. Numera har ”välfärd” adderats som ett skäl till att staten ska stötta

ideell sektor. IOGT-NTO menar att statens skäl till att stötta och skapa goda förutsättningar för ett rikt civilsamhället borde avgränsas till att det är något som engagerar en majoritet av svenska folket och betyder mycket för dem, samt främjar demokratin och tilliten i samhället.

2. Utökad anslag till samlingslokaler och krav på att samlingslokaler är en del i stadsplaneringen.

Samhällets samlingslokaler får redan ett stort ekonomiskt bidrag från staten men vi menar att detta inte räcker till de behov vi ser framför oss. Ensamheten breder ut sig i samhället och gemensamma mötesplatser utan kommersiella intressen är viktiga för individerna, organisationerna och samhället i stort. Våra lokaler spelar roll för fler organisationer och sammanlutningar än bara IOGT-NTO-rörelsen och blir därmed ett kraftfullt bidrag till det sociala kapitalet i samhället. Kostnadsfria lokal- och mötesplatser för gamla och nya folkrörelser. Samlingslokaler borde i större utsträckning än det görs vara en obligatorisk del i framtida stadsplanering.

3. Anslaget till folkhögskolorna måste öka.

Statens anslag till folkbildningen är en välkommen utgift i statsbudgeten. I en tid där behovet av demokrati och känsla av sammanhang är större än på länge har folkbildningen en allt större roll att spela. Vi ser stora problem gällande anslaget till folkhögskolor som systematiskt urholkas år för år. Bidraget skrivs visserligen upp med någon procent men utgifterna (t.ex. lönekostnader, byggnadsvård, etc.) ökar i en större takt. Detta måste justeras. Detta slår särskilt hårt mot rörelseägda folkhögskolor och särskilt dem med internat – en grupp av skolor som borde få extra ekonomiskt stöd för att klara av sin viktiga särart.

4. Föreningsfrämjande verksamhet.

Vi ser i statistiken att föreningsformen som associationsform tappat mark gentemot t.ex. stiftelser. Regeringen bör fundera på hur det offentliga bäst kan främja föreningsbildande. Hur stöttar man framtidens folkrörelser? Hur stöttar man medborgares och grupper av medborgares självorganisering? Här blir nuvarande satsning med engagemangsguider aningen problematisk där befintliga etablerade organisationer får ekonomiskt bidrag för att genomföra ett nästintill kolonialt verksamhet på t.ex. miljöprogramområden. Fokus borde ligga i att stötta nya föreningar, samla och utveckla kunskap kring föreningsformen. Vi ser att verksamheter som Nyföretagarcentrum och Coompanion är offentligt finansierade för att främja näringslivet, när får föreningslivet sin motsvarighet?

5. Bredda Allmänna Arvsfondens uppdrag.

En viktig byggsten i det offentliga stödet till civilsamhället är medel från Allmänna Arvsfonden. Men de senaste åren har de endast delat ut hälften av sina tillgängliga medel, samtidigt som deras tillgångar har ökat med 60 procent, enligt en rapport som Forum har tagit fram. Här finns en outnyttjad resurs som borde användas till att stödja ideella initiativ som ska möta framtida samhällsutmaningar. Bredda fondens uppdrag så att den på allvar kan stödja sociala organisationers utveckling av verksamheten för att bättre möta befintliga och nya samhällsutmaningar.

6. Stärk svensk spelpolitik.

Svensk spelpolitik är under attack av utländska aktörer som utgör ett hot, inte bara mot svensk folkhälsa utan mot folkrörelsernas finansiering i stort. Svensk spelpolitik borde stärkas och tydliggöras när det gäller att skydda spelare och begränsa spelberoendet. I spelpolitiken borde även målet om att finansiera föreningslivet tydliggöras. IOGT-NTO är emot alla planer på licenssystem på spel i Sverige då vi menar att svensk spelmarknad endast ska bestå av statliga och ideella aktörer, inte privata sådana.

7. Se över dialogprocesserna – som Partsgemensamt forum och Överenskommelserna.

Det är populärt med dialogcaféer just nu men oerhört svårt att veta vad de leder fram till. Ett av många problem med dessa är att de inte bygger på en vilja att förändra rådande politik och att dialogprocesserna inte dokumenteras väl och är transparenta. Processerna får inte ske på bekostnad av utrednings- och remissförfarande – som är tydligt, transparent och väldokumenterade (vilket underlättar t.ex. framtida forskning). Frågan är om inte heller Överenskommelsen på nationell nivå har spelat ut sin roll. IOGT-NTO har svårt att se att de principer som Överenskommelsen bygger på efterlevs – varesig av nuvarande eller tidigare regeringar.

8. Utjämna idrottens privilegier.

Det är svårt att förstå den nuvarande politik som förs där främjandet av idrotter värderas så oerhört mycket högre än annan form av föreningsverksamhet. Den samlade idrotten är dessutom så pass stor att den har "ett visst" kommersiellt inslag som borde finansiera delar av sin egen verksamhet. Det är hur som helst en orättvisa som ingen ansvarig politiker kunnat ge ett godtagbart svar på.

9. Underlätta delande av kostnader mellan ideella organisationer

Politiken behöver säkerställa att det är momsbefriat när ideella organisationer delar t.ex. anställda genom att "köpa

och sälja tjänster" sinsemellan eller när man hyr lokaler av varandra för att samfinansiera dem. I dagsläget är regelverket aningen otydligt och Skatteverket ger olika besked. Detta är något som skulle stärka främst mindre organisationer och därmed positivt för vår demokrati.

10. Synen på civilsamhället måste breddas och tydliggöras

Hela det offentliga samtalet om civilsamhället har de senaste åren förödande handlat om ideella aktörer som välfärdsaktörer. Diskussionen om röst och service, som är relevant då ideella aktörer intar en upphandlad roll och samtidigt bedriver politisk påverkan på det offentliga, har smittat av sig på samtalet om ideell verksamhet i stort. Detta har gjorts att hela vårt breda och livaktiga föreningsliv har reducerats ner till två roller; en röstfunktion och en servicefunktion. Den demokratiska funktionen är långt mycket mer än enbart en röstbärande sådan. I en tid då vi har rasister i riksdagen och nazister återigen går på våra gator är det märkligt att den demokratiska "funktionen" av civilsamhället inte får mer uppmärksamhet – inte minst från demokratiskt roll.

Samtidigt ser vi hur civilsamhället jämförs med företag i en rad olika processer – inte minst i kontakt med myndigheter. Kända fall är när ideella organisationer anses snedvrida konkurrens inom t.ex. second hand-verksamhet. Vi ser tendenser på detta inom ramen för biståndspolitik. En diskussion förs om de biståndsmedel som idag går från Sida till civilsamhället i Sverige lika gärna kunde tillföras organisationer/aktörer från andra länder. Detta skulle dels betyda att svenska organisationer tvingas konkurrera med andra internationella biståndsaktörer, vilket kommer att påverka möjligheten att få biståndsmedel. Dels visar detta på en förskjutning i synen på svenska organisationers mervärde, det vill säga vår roll ses i första hand som utförare. Det mervärde vi ser i ett civilsamhälle i Sverige med kontakt och samarbete med andra organisationer över världen lyfts därmed inte fram. Inte heller värdet av det utbyte av kunskap, erfarenheter och metoder som sker mellan svenska organisationer och deras partnerorganisationer som i många fall driver samma ideologiska frågor. Vi ser exempelvis inte att det arbete IOGT-NTO-rörelsen genomför internationellt skulle kunna ersättas av en annan aktör eller konsult. Vårt mervärde är tydligt och detta bör respekteras från statligt håll.

***Antagen av IOGT-NTO:s förbundsstyrelse
2015-05-08-10.***

